

Ergin Günçe Şiiri Üzerine Tematik İnceleme

S. GÖKÇE UYGUN*

Öz

Ergin Günçe, akademisyen kimliğinin yanı sıra, bir edebiyat adamı olarak şiirler kaleme almıştır. İlk şiirlerinde İkinci Yeni tarzının gölgesinde, sürrealist imgeler ve kapalı anlamları tercih etse de yaşadığı hayatın ve dönemin sosyal, siyasal olgusu onun şiirini ideolojik zemine doğru taşımıştır. Devrinin sosyal yapısına, siyasi uygulamalarına, karşı bir duruş sergilemiş ve bu duruşunu lirik bir edayla harmanlamıştır. Şiirindeki lirizm santimental düzeyde olmayıp çağrışım düzeyinde karşımıza çıkar. Bu yazıda, Ergin Günçe şiirindeki değişim ve toplumsala yönelişin irdelenmesi açısından tematik bir inceleme yapılacak ve şiirler temaları bakımından irdelenmeye çalışılacaktır. Çalışmada şiirlerin tahlil edilmesiyle beraber, içe bakış yöntemiyle temalar belirlenmiş ve bulgular rapor edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Ergin Günçe, Şiir, İzlek, Sürrealizm, Toplumcu Gerçekçilik

THEMATIC REVIEW ON ERGİN GÜNCE'S POETRY

Abstract

Besides his academic identity, Ergin Günçe writes also poems as a man of letters. Even though he prefers surrealistic images and latent content in his first poems that are influenced from the Second New style, the socio-political phenomenon of the period gradually directs his poetry to an ideological platform. He takes a stance against the social structure and the political practices of the period and he blends his stance with a lyrical tone. The lyricism in his poems is not in a sentimental level but in a connotation level. In this article, Ergin Günçe's poetry is going to be thematically scrutinized in terms of variations and conversions that it has. In this research, in addition to poetry analysis, the themes and findings are going to be determined and reported with the introspection method as well.

Keywords: Ergin Günçe, Poem, Theme, Surrealism, Socialist Realism

1. Giriş

Ergin Günçe şiir birikimine sahiptir fakat şairliği ile bilinen bir isim değildir. Dolayısıyla şiirleri çok fazla incelenme imkânı bulamadığı gibi onunla ilgili akademik çalışmalar da yok denecek kadar azdır. Araştırmalarda yalnızca bir akademisyenin, dergide yayımlanmış çalışmasına rastlanılmıştır. Sözü edilen bu çalışma genel olarak Ergin Günçe'yi tanıtmaya amaçlıdır. Şimdiye kadar Ergin Günçe'nin şiirleri

* Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, gokceuygun1907@hotmail.com

üzerine kapsamlı bir çalışma yürütülmemiştir. Bu çalışmada Ergin Günçe'nin şiirleri tematik olarak incelenecek, bulunan temalar açıklanarak şiirler yorumlanacaktır. Çalışmaya geçmeden önce şairin hayatı hakkında kısa bir bilgi verilecektir.

Ergin Günçe, 1938 Şubat'ında Giresun'da doğar. İlk ve ortaokulu, anne ve babasının öğretmen olması nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yörelerinde okur. İstanbul Erkek Lisesini birincilikle bitirir. Aynı yıl, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni kazanır. 1960 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirip fakülteye asistan olarak girer. 1961 yılında evlenir ve bu evlilikten bir oğlu olur.

1964 yılında London School of Economicsde ekonomi dalında master derecesini alır ve Orta Doğu Teknik Üniversitesine geri döner. Aynı yıl ilk şiir kitabı olan *Gencölmek*'i çıkarır. 1950'li ve 60'lı yıllarda yazdığı şiirlerini Dost yayınları arasında yayımlaması dolayısıyla 1950 kuşağı şairleri; Kemal Özer, Onat Kutlar, Ülkü Tamer, Erdal Öz gibi isimlerle sıcak ilişkileri vardır. 1967 yılında Sorbonne Üniversitesinde başladığı doktora çalışmasına siyasi nedenlerle yargılandığı için ara verir. Öğrenimini 1972'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde tamamlar.

12 Mart 1971 döneminin ünlü balyoz harekâtı nedeniyle gözaltına alınır. Bir dönem Ankara'da Uğur Mumcu ile cezaevinde yatarlar. Uğur Mumcu onu anlatırken şu ifadeleri kullanır:

"Tutuk evinde Günçe ile beraber koğuş kıdemliliği yapmıştık. 'Bana' derdi 'koğuş ağalığı yakışıyor arkadaş'.. Şiddete, teröre, boykota, işgale hiç taraftar değildi, bilirdim. Ama nedense, adı hep böyle olaylara karışırdı. Menderes döneminin o ünlü Tahkikat Komisyonu önerisini verenlerden Sefer Eronat'ın damadıdır. Ancak, siyasal görüşleri bu denli ayrı olan kayın babasından hep saygılı biçimde söz ederdi. Onun daha çok şiir ve edebiyat dünyasında biçimlenen kişiliği, her çevre ile rahat diyalog kurmasına yol açardı. Matematikle şiirin, ekonomi ile edebiyatın kesiştiği bir nokta varsa eğer, Günçe işte o noktadaydı." (Günçe 2012: 157)

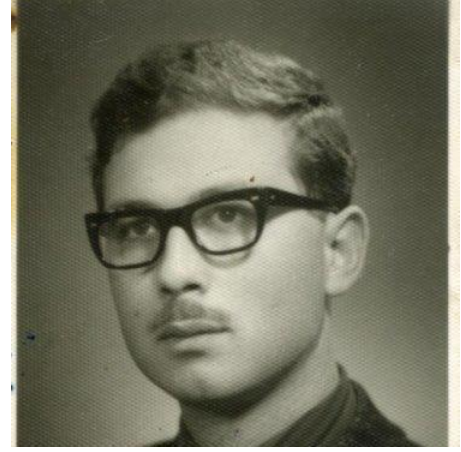
1974-80 yılları arasında Fransa ve Almanya'da çalışır. Ardından Türkiye'ye dönüp Başbakanlığa bağlı olarak danışmanlık yapar. 1980 yılında yeniden, çok sevdiği öğretim üyeliği görevine Orta Doğu Teknik Üniversitesine döner. 16 Ocak 1983'te Esenboğa'daki uçak kazasında yaşamını yitirir. Ölümünden sonra 1986'da tüm şiirleri *Türkiye Kadar Bir Çiçek* adıyla basılır.

2. İzlek

Konunun, şaire özgü bir biçimde görünüşü, yorumlanması ve değerlendirilmesi izleği verir. Kısaca izlek şairin konuya karşı bakış açısını yansıtır. İzlek, göze çarpan, dikkati çeken özet fikirdir ki bu, şairin konusunu işleyişi ve ele alış biçiminden ortaya çıkar. Ana izlek, şiirin

bütününe yayılan onun diğer bütün unsurlarını etrafında toplayan, dolayısıyla şiirin merkezî konumunu işgal eden temel iletidir (Çetin 2011: 15).

Şiirde izlek doğrudan belirtilebildiği gibi belirli motif ve simgelerin tekrarı yoluyla da ortaya çıkabilir. Bu simge ve motifler, ana izleği vurgulayan yardımcı öğeler olarak görülür. Olguların genel adlandırması konuyu, bu konunun şaire göre ele alınış biçimleri de okuyucuya izleği verir.

Ergin Günçe

2.1. Bireysel izlekler

2.1.1. Ölüm izleği

Ölüm izleği, genel bir kavram olup, her şairde sıklıkla görülür. Şairin özgünlüğünü ortaya koyan şey ise ortak konuları kendince yorumlayıp, farklı bakış açılarıyla sunabilme gücüdür. İkinci Yeni sonrası toplumcu şairlerde ölüm izleği başkaldırı mahiyetinde ele alınır. Yine aynı dönemlerde İslamcı şairler de bu izleği işlemişlerdir. Ergin Günçe'nin ilk şiirlerinde ölüm izleği çocukluk anlarıyla birliktedir. Şiirlerinde ölüm ve çocukluk izleği vazgeçilmez bir unsurdur. Ölüme karşı Günçe'nin tavrı ise cesurdur. Ölüm korkusu taşımaz. Şair ölümle barışıktır ve hatta ölüme meydan okur:

“Ölüm alışsın artık bize
Bir dans gibi bahçemize gelsin
Gelsin otursun ılık minderimize” (Günçe 2012: 23).

Şiirinde kapalı mecazların arasından ölüm teması hissedilir. *Kış Dörtlükleri* şiirinin IV. bölümünde şair şöyle der:

“İri puntolarla vurulan öğrencilerim
İnce sıtmalarla geliyor güz
Kırmızı suratımı siliyor yağmur
Zaman birdenbire kısalıyor” (Günçe 2012: 110).

“Zamanın kısalışı”, “sıtma hastalığı” ve “vurulan öğrenciler” gibi söz öbekleri ölüme işaret eder. Vurulan öğrenci, dönemin siyasi hareketinin üstü kapalı eleştirilmesidir. Günçe ilk şiir kitabındaki şiirlerinde siyasi konular bakımından durgundur. Fakat dönemin iktidar olgusu öğrenci hareketlerini bastırma çabası içindedir ve bunun için sıkı tedbirler alınmaktadır. Günçe'nin aynı yıllarda hapisten yeni çıkması ve sistemin karşısındaki duruşu üstü kapalı olma zorunluluğu olarak yorumlanabilir. Doğrudan “öğrenci vuruldu” demek yerine “iri puntolarla vurulan” diyerek anlamı kapalılaştırma yoluna gider.

“Ölüm üstüne uzman şiirler kırmızı bir gülüm var
Çünkü yüzümün suluboyasından

Vurulmuş çocuklar damlar.” (Günçe 2012: 93).

Yukarıda görüldüğü gibi bu şiire göre anlam daha da açık hâle gelir ve şiire doğrudan “ölüm” kelimesi girer. Şair mecazlar yoluyla ölümü işaret eder. Suluboya ile damlayan ölüm, şairin üslubuna has bir metafor hâlinde okunur. Ergin Günçe’de ölümler ecel yoluyla değil, bir başka elle gerçekleştirilen ölümlerdir. Şiirlerinde ya intihar eden kadınlar ya başkası tarafından vurulan çocuklar görülür. Günçe karşı çıktığı ölümlere giderken yaşama sevincinin bırakılmasından yana da değildir. Ölüme meydan okuyuşu da içindeki umut ve yaşama sevincini bırakmayışından gelir:

“O kadar çocuğu ki ölürken
Okuldaki bir şarkıya başladı.” (Günçe 2012: 16).

Ergin Günçe, müzikte ölümü duyması bakımından Sezai Karakoç tarafından Verlaine’e benzetilir. Cemal Süreya Sezai Karakoç’un onun *Mandolin* şiirini okuduktan sonra “Kırık bir Verlaine var bu çocukta” yorumunu yapar (Günçe 2012: 154).

Bir İntihar İçin Müzik şiirinde, şiirlerinde sıklıkla vurguladığı “ıhlamur” kelimesinin analizini yapmak mümkündür. İhlamur konusunda bir intihar gerçekleşmiştir ve şair bunu anlatır. Bu ölüm şekli de ecel olarak değil kendi yaşamına son verme olarak tasvirî anlatımla kaleme alınmıştır.

“Onu bahçede uyuyor buldum, havuz başı, balıklar
İkinci, yapraklardaki kan ve kedisi
Önümüzde yüklü bir kış var
Nerden bilirim ipek gömleğime bir kelebek konsa
Koruda, ıhlamur konusunda bir tüfek sesi
Biri bir haber getirir, bir güvercin döner damda
O gelir bir karatavuk ya da keklik parmaklarında” (Günçe 2012: 20).

Şiirin konusu gerçek yaşamdan olabilir. Şiirin bütününe yayılmış ıhlamur konusu laytmotifi vardır. Olayın yaşanmışlığı dildeki üslûptan anlaşılacaktır. Tasvirî bir tavır vardır. Maddî varlıklardan yola çıkarak betimleme söz konusudur. Şiirin bütününde yazar için genel bir yabancılaşma simgesi vardır. Şiire ölüm izleği girer. Tüfek-güvercin ve karatavuk-keklik karşıtlığı buna işaret eder. Aslında buradan anlıyoruz ki “havuz başında uyuyor bulunan” da ölümün pençesindedir.

Alfabe İçin Bir Ağıt şiiri, annesinin ölümü üzerine yazılmış lirik bir şiirdir.

“Kardeşlerim kara, sarı, kırmızı
Islak topraklara kadar yürüdük
Ve gömdük öz annemizi
ÇOCUKLAR DERSİMİZ BİTTİ
...
Saksağan renklerini bize bağışlar
Uçar birkaç ölüm boyu uzaklaşır.” (Günçe 2012: 114).

Ergin Günçe'nin bütün şiirlerinde anlamı kapalı ya da açık bir şekilde ölüm temasına rastlanır. Bu onun sistem karşısında eleştirel duruşunun gereği, gerçeküstü imgelerde ve özlemlerinde ölüme atf şekillerinde karşımıza çıkar. Ölüm karşısında buruk bir hüznün duyar fakat meydan okumayı da elden bırakmaz.

Kaleme aldığı son şiirinde de ölüm izleği vardır. İlginçtir ki son yazdığı şiirde son yolculuğundan bahseder:

"Güneş bir portakal çılgınlığıyla battı
Tutukluk yapıyor kırma tüfeğin
Derme çatma kulübenden uzaksın
Kalbim bir telgraf çek kendi kendine
Seni bekliyor son yolculuğun
Tenha bir istasyonda" (Günçe 2012: 149).

Ölümü sıklıkla çağıran bir şair olan Ergin Günçe'nin -belki de uyanmak için, bilinmez-26 yaşında yayımladığı *Gencölmek* kitabında toplam otuz şiir bulunmaktadır. Bu otuz şiirin on sekizinde ölümden türeyen sözcükler mevcut. Ergin Günçe *Gencölmek*'te toplam yirmi altı kez "ölüm" diyor. Aynı zamanda bu kitapta; bir kez "silah", bir kez "vurulmak", bir kez de "çakı" kelimeleri kullanılmış. (Ergür, Gökhan. "Ergin Günçe, Distimi ve Tarlada Ölüm" (30.10.2014) 24.12.15. <<http://kulturgundemi.com/gokhan-ergur/ergin-gunce-distimi-ve-tarlada-olum-yazi-717>>) Ölümünden sonra gün yüzüne çıkmayan diğer şiirleri de basılınca doksan yedi şiirde yüz on dokuz kez "ölüm" kelimesi geçtiği tespit edilir.

2.1.2. Özlem izleği

Ergin Günçe şiirinin diğer önemli ve ağır basan temalarından biri özlemdir. Günçe'nin özlemleri daha çok çocukluk anılarıyla ilgilidir. Bir yere gitmek ister ve artık oraya dönmesi imkânsızdır.

"Artık dönülecek yollar bir yangınla örtülüyor
Uzun yaz yalnız şimdi akasyalarında yalnız
Çocuklar girer kollarına" (Günçe 2012: 9).

Fransız yazar Marcel Proust (2015) madlen kurabiyesi kokusundan hareket ederek çocukluk anılarına yönelir. Bu koku onda her zaman çocukluk günlerini çağırıştırır. Günçe'nin şiirlerinde buna benzer durumlar sıkça karşımıza çıkar. Böylesi örneklerde "özne şimdiden hoşnut olmadığı için geçmişe sığınır." (Yivli 2013: 162) *İhlamur Korusu* şiirinde yağmurla gelen bir koku onu eskilerden bir güne götürür. Tatların, kokuların hatırlatma gücü bu anlamda oldukça yüksektir. Bilincin yansıtıldığı çeşitli nesnelere de öyledir ve şiirde bu nesnelere imge olarak karşımıza çıkar. Ergin Günçe'nin şiirlerinin genelinde "ıhlamur" kelimesi laytmotiftir:

Ergin Günçe
TÜRKİYE KADAR
BİR ÇİÇEK
bütün şiirleri

“Arıların bıraktığı iri güller
Yağmur unutulmuş bir günü getiriyor
Sessiz bir ikinci ıhlamur korusunda
Ağzımda kuru papatyalar” (Günçe 2012: 10).

Şiirin bütününde şair, çocukluğunda anımsadığı görüntüleri sunar ve bu zamanlardan özlemle bahseder.

“Sokak lambalarını tanık gösterebilirim
Yalan söylemem zaten keyfim de yok
Özlediğim şeylerin adları
Saymakla tükenmez” (Günçe 2012: 14).

Alıntıda görüldüğü gibi şair geçmişi özlerken okuyucuya şahit de sunar. Alıntıda, özlediği şeyi söylemek yerine genel bir adla özlemlerini dile getirir. Bir başka şiirde geçmişte olduğu yerde dolaşır fakat artık orada hiçbir şey önceki gibi değildir ve bunun umuduyla gezinir:

“Ben burda onu aradım kimdi nerde tanışmıştık
Herşeyi gömdüğümüz o ılık güneş
İlkin mintanımı yırttım bir çalılıkta
Sonra dalgın kalabalıkta dolaştım
Şimdi vapurdan insem kimse tanımaz
Yollar daralmış okul da küçülmüştür
Yoktur bizim eşek otlakta, arkama dönsem
Biber dizmişler mi tarhana sermiş kimler var
Sokaklarda akan rakılı duman
Akşam olsa ararlar mı
Koşup bahçelere saklansam
Burda bütün gün bakındım şubattı
Parklarda simit yediğim o yalnızlığa
Eski gözlerden biri, eski seslerden
Bari şurda tavşan kanı çay olsa.” (Günçe 2012: 22).

Alıntıda görüldüğü gibi hasret duygusu ağırdır. Özne yalnızdır ve geçmişin sıcaklığına, o kasabaya sığınmak ister. Hayalî görüntü söz konusudur, fakat bu görüntü geçmişin gerçek görüntüsüne aittir.

Şair *Eski bir El Yazısı* şiirinde geçmişi imge olarak kullanır:

Güneşi tuğla mezarlıkta
Oynarken kaybolan o eski
O gülünç kıravatlı ağabeyiler
Duru göklerine kasabanın
Çıplak horozuyla koltuğunda
Bırakılmış genç bir deli

Öğrenilir kayboluşları uzak gizli
Bozulmuş bağlardan koparılan çiçeklerin
Kurutulduğu defterlerden” (Günçe2012: 28).

Şiirin bütünü resim geçişlerini andırır. Geçmişe yolculukta kelimeler resim geçişleri gibi sunulur. Gerçek yaşantı yorumlayıcı tavırla ele alınmıştır.

2.1. Toplumsal izlekler

Toplumsal izlekler, bireyselden farklı olarak herkesi kapsayan konular bütünüdür. Bu bağlamda sosyal konular söz konusu olur.

Topluma yönelen şair, içinde bulunduğu sosyal ve siyasi olay ve durumlarla yüzleşmeyi seviyor demektir. Toplumsal gerçekçiliği temel alan bu şiir anlayışı, bizde ağırlıklı olarak Nazım Hikmet’le başlar ve 1960 sonrası dönemde yaygınlaşır (Çetin 2011: 30, 35).

Ergin Günçe şiiri ilk başta İkinci Yeni şiiri etkisinde ilerlerken toplumsala doğru konu ve izlek olarak kaymıştır. Günçe’nin toplumsal izlekle yazılan şiirleri diğer şiirlerine

oranla sayıca fazladır. *Gencölmek*’teki şiirleri ile sonradan yayımlanan şiirleri arasında izlek birden değişir. Cemal Süreya da onun şiirindeki toplumsala geçişi şu şekilde yorumlar: “İlk şiirleri İkinci Yeni döneminin ortak çizgilerini de taşıyor. Çocukluk, ölüm duygusu temaları yan yana, hatta iç içe. Daha sonra dergilerde tek tek yayımlanmış şiirlerde ise düşünce ağır basmakta. Siyasal bir tavır var. Ergin Günçe’nin şiiri de hayatı gibi, birden bire çocukluktan bilgelige geçmiştir.” (Günçe 2012: 154-155)

“Bu nasıl adam böyle dişim ağrıyor görünce
Bir ayağı burda diyelim ya öteki ayağı
Bir madalyon için düşmüş savaş yollarına
Doğrusu başka ayağı da yok ya.” (33)

Eski Mustafa şiirinde toplumsal bir konuya temas edilir. “Bir madalyon uğruna savaş yoluna düşmek” cümlesinde hiciv havası hissedilir. Şiir öznesinin madalyon alabilmek uğruna ayağını savaşta kaybetmiş olması yazarın ağrına giden bir durumdur. Savaşı bu anlamda eleştirdiği açıkça görülür. Yazara göre ağır bir bedele karşılık madalyon hafif kalmaktadır.

Bir diğer toplumsal şiiri *Bir Kral Mı Önemli Bir Kedi Mi* şiiridir. Bu zıt kavramlar güçlü ile güçsüzün simgesidir.

“Kediler krala bakınca akşam basarmış ortalığa
Ben böyle düşünmem akşamın belli saatleri vardır

Çoğu bir kedi gibi pencerede ölüyor
Yüreksiz sevişirler dudakları lâle sanki
Sanki yere gömmüşler o uzun buzlu martı
Çocuklar yakalarında kış günleri ve alacakaranlık
Toplanmışlar gözleriyle cıvıl cıvıl olmuşlar
Kimi kediden olur kimi kraldan besbelli
Kral kedinin gözlerinden kaçır kedi kralın gözlerinde şimdi
Kediler bu dünyaya göre değil diye bir yalan uydurmuş
Isıtamıyor bu güneş onları deyince bir çocuk
– N’apalım yeni bir güneş mi bulalım şimdi n’apalım
O kadar zengin miyiz yoksullar almış yürüyor.” (Günçe 2012: 49).

Şiir birbirine karşıt iki simgeyle başlıyor: Kral ve kedi. Bunlar simge olduğuna göre neyi temsil ettikleri önemlidir. Sosyo-ekonomik sınıfları temsil ederler. Bir tarafta üst sınıf, diğer tarafta alt sınıf bulunur. “Kral” kocaman oluşuyla, gözlerini herkesten kaçırmasıyla yani kendisi dışında kimseyi umursamayışıyla, herkesten önemli oluşuyla üst sınıfın özelliklerini taşıyor. Oysa “kedi” kokuyor oluşuyla, üst sınıflara gıptayla bakışıyla, ölümlerinin değersiz oluşuyla, bu dünyada yerlerinin olmayışıyla, olanakların onlardan sakınılmasıyla alt sınıfı ya da lümpeni temsil eder. Halkın kimisi birinden kimisi öbüründen yana tavır takınır ancak genel kanı dünya çok zengin olmadığına göre alt sınıfın, yoksulun ötekilerine yük olduğudur.

“Benim poliste kaydım varmış, hohho
Poliste kaydı olmanın çiçeği
Amerikan polisinde bile fotoğrafım var, hah
Hangi hırsızın polisi, hani ev sahibi
İyisin sevgilim, aceleci ve sabırlı
Belki de barışa bir savaşa varılır
Çünkü işleten sevgiyi
Öfkenin kurucu meclisidir
Tarihi hızlandırmanın çiçeği
Senin saçlarında bir Macar kırmızı var
El yazması Kur'anlar
ve Benim yanaklardaki Çerkeslik
Daha bir sürü çiçekler” (Günçe 2012: 53-55)

Şiirde de görüldüğü gibi artık toplumsal izlek dediğimiz parçalar şiirin her yerine serpiştirilmiş ve açık şekilde “poliste kaydı olmak” olarak okunmaktadır. Olumsuzlaşmaları çiçek sembolüyle verir ki okuyucuya meydan okuyormuş havasını sezdirir. Zorlukların karşısına olumlama örneği olabilecek çiçeği koyar. Günçe’nin şiirlerinde izleğin değişmesiyle beraber pek çok yerde, savaşa barışla gidileceği mesajı görülür.

Mayıs Günleri İçin Ağıt şiirinde izlekteki değişimi, şair kendi açıklamaktadır:

“Şiir tabanca oldu artık
Bir tarih düşelim şuraya
Kelimeden ve ustadan kurtuldum
Aşk gitti, başka kaleler kaldı geriye.” (Günçe 2012: 56)

“Şiir tabanca oldu artık” söylemi, şiire giren ideolojinin izidir. Şiirinin değişimini şair kendi ağzıyla dile getirir. Şiirin devamında “aşk gitti başka kaleler kaldı geriye” diyerek de bir önceki söylemini kuvvetlendirir.

“Şiir de barut kokmalıdır son günlere geldik
Kötülük kolordu gezmektedir bence
Kuduzlar, mermiler havlamaktadır
Gül düştü, başka kaleler kaldı geriye
Bağırırım, Yusuf’un bende bir gömleği kaldı
Bu boyunlar, alınmaz hınçlar, hesaplar olmasın” (Günçe 2012: 56).

Şiirinin nasıl olması gerektiğini veriyor artık. “Kötülük kolordu gezmekte” bu yüzden şiir de bu havada olmalı iletisi okunur. Kuduzlarla kastedilen düşman ya da baskı ortamının bekçileri polisler, askerler olarak düşünülmelidir. Savaş terimleri başka kelimelerle aktarılmıştır. Bir yerin ele geçirilmesi “düşmek” olarak adlandırılır. Burada “gül düştü başka kaleler kaldı” derken de, gelen savaş elimizdeki gülü düşürdü artık başka kaleleri zapt etmeliyiz şeklinde bir anlam çıkar. Gül onun İkinci Yeni etkisindeki şiirinin imgelerindendir ve “gül düştü artık” diyerek değişimi verir.

Şiirin önemli perspektiflerinden bir tanesi de “Yusuf’un bende bir gömleği kaldı bu boyunlar, alınmaz hınçlar, hesaplar olmasın” bölümüdür. Toplumsal izlekte, ideolojiden ve siyasetten bahsederken burada açıkça siyasi bir hadiseyi görürüz. Şiirin adı *Mayıs Günleri İçin Bir Ağıt* tır. Adı üzerinde içerikte de ağıt vardır aslında.

Mayıs Günleri İçin bir Ağıt şiiri Günçe’nin notları arasında iki şekilde bulunur ve diğer şekliyle olan şiirde de üstteki alıntıyı tamamlayan cümleler vardır:

“Ortalık karışıktır
Ezanda Çocukları asabilirler
Ortalık karışıktır
Yusuf’un ütüsüz bir gömleği bizde
Hüseyin yüzümde bir rüzgâr Hüzün kaldı
Deniz bir koyu ateşle tutuşup yandı işte
Ortalık karışıktır
Suratım yağmurla hırpalansa da
Gidip Nar çiçekleri serpmeliyim
Uzun ve Genç uykuları üstüne
Ortalık karışıktır

Şiir bile Tabanca çektirirken
Bir Tetik, birdenbire bir Tetik
Kol düştü, başka Kaleler kaldı geriye” (Günçe 2012: 58,59).

“Dün burda üç abiyi asmışlar
Suç anayasayı devirmek
Zormudur acaba asılmak” (Günçe 2012: 84)

“Ezanda çocukları asabilirler” doğrudan hükûmete bir göndermedir. Burada siyasi suçlardan idam edilenlerin isimleri şiire girer. Acı çekmesine rağmen mezara gidip nar çiçekleri (karanfil) serpmesi gerektiğini düşünür. “Uzun ve genç uykular” derken artık ölüm uzun bir uykudur ve idam olduğu için ecelsiz, sırasız ölümdür. Bu nedenle gençtir ölüm. Yaşanan tüm acıların karşısında şaire şiir bile çekici gelmez. Bu nedenle şiir bile bir tabanca çektirir. Bir alttaki alıntıda şiirin adı kendini ele verir. Şair, *Bayrama Gidemeyen Üç Çocuk* şiirinin *Tutuklu* bölümünde yine siyasi meselelere yer verir.

Ergin Günçe *Eski Şiir* adlı şiirde şiirinin değişimini açıklar:

“Naylondur eski şiir
Üretimi, üleşimi, dirliği bilmez
...
Kamu görevlerinde kollukbaşı
Pasaport alabilir çünkü maaşlı şiirdir
Eriyor kar sönüyor düzenin bir parçası olan küllük
Sütle, kaymakla besleniyor bizim Eski Şiir bu arada
Ve daha nice kanıtlarım var
Geriyor beni Hayat ve bir Savaştır başlıyor
Kargalarla ve Korkuluklarla” (Günçe 2012: 61)

Eski şiirin üretimi, üleşimi bilmeyişi izlemek bağlamda düşünülmelidir. Günçe, şiirinin toplumsal yol izlediğini bu kelimelerle ele verir. Eski şiirinin pasaport alabilmesine değinir. Şair *Gencölmek*’teki *Sarışın Ağıt*, *Eski Mustafa*, *Basri Dede* gibi toplumsal izleklerin yer aldığı karakterler hakkında yazılan şiirlerinin dışında, ideolojiye çok bulaşmaz. Bu nedenle eski şiirlerini yasal olarak değerlendirir. Eski şiiri pasaport alabilir. “Kamu görevlisi” söylemi de bu anlamda güvenceyi kasteder. Sonra savaşın karga ve korkuluklarla başlaması, Günçe’nin siyasi duruşunu verir. Kaos ve kargaşa ortamında Günçe, bunu yapanları kargaya, korkuluğa benzetir ki korkuluk yine devlet güçleridir.

“Tanrının katında, çatı katında
İnsan da yargılanır, köpek de, kuş da
Balık bile yargılanır şeytana uydukça.
Açık ve aydınlıktır dersimiz
Herkesi bir yargıç olarak düşüneceğiz

Herkesi bir sanık olarak süsleyeceğiz
Herkes bir savcıdır zaten doğuştan.” (Günçe 2012: 65)

Yukarıda görüldüğü gibi şairin her şeyin yargılanabileceğini düşünmesi siyasi ortamın güvensizliğini sezdirir. Herkes yargılayabilir herkes savcıdır zaten diyerek de sosyolojik bir söylem ortaya atar. İnsanlar yargılamaya meyillidir manası taşır. Bu yargılama işi ilk üç dizede dinsel olarak da sürekli gözlenmenin, şeytana uyulursa en küçük varlığın bile yargılanabileceğine vurgudur. Gizil bir eleştiri sezilir. Fakat asla keskin bir söyleyiş yoktur. Günce şiirinde siyasi hüznün bile propaganda mahiyeti taşımaz.

Günçe'nin şiir ırmağında çocuğu, çocukluğu bireysel olarak algılamaktansa yüzü topluma dönük çoğul bir kırılmanın işaretleri olarak görmek daha belirleyicidir. Sözcüklerle münasebetinde slogana asla yer vermez. (Akdağ, Serdar. “Ergin Günçe'nin Şiir İrmacı” (9 Eylül 2007) 25.12.15. <<http://www.aralikedebiyat.com/ergin-guncenin-siir-irmagi/#more-329>>)

Yukarıda daha önce belirttiğimiz gibi, barışa kavga ile gitme fikrine Günçe, pek çok şiirinde yer verir:

“Ben de ıslıkla çalarım öfkeli umutlarımı
Barışımın yolunu kavgalardan kurarım” (Günçe 2012: 70).
“Ben de ıslıkla çalarım neşeli umutlarımı
Barışımın yolunda kavgalarla koşarım” (Günçe 2012: 75).

Günçe, şiirlerinde siyasi olayların lirik hüznünü yazar ve yaşanan hadiseler de şiirde yer alır:

“Ateşi tutuşturdu bizim çocuklar
Daha büyük bir ateş yakışır senin de ellerine!
Çünkü daha on yedi yaşındasın
Tutukevine müjdelere getiriyorsun” (Günçe 2012: 79)

Ergin Günçe'nin şiirlerinde hapishane, cezaevi, tutukevi, burjuva, devrim gibi toplumsal izleğin anahtar kelimeleri yer alır. Bununla birlikte yetmişli yıllarda öğrenci hareketi olgusunu şiirde görmek mümkündür.

Bu yıllar, toplumcu düşünce doğrultusunda öğrenci hareketlerinin hız kazanıp yoğunlaştığı dönemlerdir ve Günçe'nin şiirlerinde bunun izleri mevcuttur:

“Şimdi okuldan sansar gibi çıkmalıyım
Koşup dağılmalı Mayıs bayrakları dalgalanan kente
Bildiri olup dağılmalı insan büyüyünce” (Günçe 2012: 82).
“Saat 19 Haberlerinde Taylan Özgür'ü vurdular
Bütün yanaklarım sapsarı
Güneş, aklında tut bunları
Matematik, hesapla bunları” (Günçe 2012: 111).

Ergin Günçe

Okullardan dağılıp bildiri dağıtmak, Mayıs bayraklarının dalgalanması bayram havası coşkusunda yansıtılır. Tüm bunlar birbirini tamamlayıcı öğelerdir. Mayıs bayrakları, işçi bayramlarına vurgu yapar ve öğrenci hareketlerine göndermede bulunur.

Yemen Türküsü Cinsinden Bir Sıkıntı şiirinde içinde yaşanan dönemi bu yıllara benzetir.

“Havada bulut yok, kocaman duman

Kışlanın içinde redif sesi var

Yemene gidene ağlıyor sanki başörtülü kadın” (Günçe

2012: 88)

Bu şiirde Yemen Türküsüne gönderme vardır. Metinlerarasılık söz konusudur.

Şairin hapisane yıllarında tutuklu kaldığı günleri toplumsal izlek olarak bir başka şiirde karşımıza çıkar:

“Ertesi sabah Koğuşlardayız

Kesmediler saçımızı, tifo iğnesini atlattık

Herkes bize can kadar yakın

Her aydın hapse girmelidir

Halkı tanımak, Devleti görmek için

Yarısı suçluysa çoğu suçsuz

Köylüler işçiler arasındayız” (Günçe 2012: 89)

Bu şiirde de aydınların hapse atılmasına eleştiri vardır. Fakat yazar bunu, devleti tanımak için gerekli bir şey olarak görür. Halkı da bunun üzerinden tanımak gerektiğini, anlarız. Herkesin can olması bu sebeptedir ve köylü işçi, suçlu suçsuz herkes hapidedir. Bu yönüyle de sert perdeden olmayan eleştirel bir üslup vardır.

Yaşanan olumsuz olaylar, aydınların, suçsuzların hapse atılması, insanların yok yere öldürülmesi şairde silahlanma, eşkıyalığa özenme eğilimini ortaya çıkarır:

“Eve gidip fişekler takınmalıyım

Bunca çileden ölümden sonra

Her savaşa her bayrama artık soyunurum”

[...]

“Su içerken vurulmuş bizimkiler

Devletin zulmüdür Türkünün özü

Bir dağ isterim ben de kendime” (Günçe 2012: 107)

Ben Uzağa Giderken Dadal Uykuda Olacağı İçin şiirinde siyasi sebeplerden dolayı kaçış söz konusudur ve şair oğlu Dadal’a şöyle seslenir:

“Giderim zorunluyum yabancı bir ülkeye

Telefonun ucunda, Yazanlar Yokuşundan öte” (Günçe 2012: 102).

Sonuç

Sonuç olarak Ergin Günçe şiirlerinde izlek olarak bireysel izleklerden ölüm izleği, özlem izleği ve toplumsal izlekler öne çıkmıştır. Ölümü sıklıkla çağıran bir şair olması beraberinde ölümle barışık olmasını da getirir. Özlem izleği, çocukluk anılarıyla iç içedir ve bu özlem hep geçmişe, çocukluğuna dair özlemlerini barındırır. Toplumsal izleklerde karşımıza çıkan ölüm kısımlarında ise bu konuya bakışı daha ideolojik penceredendir ve eleştireldir. Yaşadığı dönemde kendisinin de siyasi düşünceleri bakımından yargılanması, içinde bulunduğu ortamın haksızlıklarla dolu olması onu İkinci Yeni şiiri etkisinden Toplumcu bir şiir anlayışına doğru taşır.

Toplumcu gerçekçi şairlerde var olan ideal ülke ve geleceğin güzel olacağı düşünüşü Günçe'de bulunmaz. Bu nedenle özlem izleği bulunan şiirlerinde ideolojik etki yoktur. Daha çok kapalı anlamlar içerir. Toplumsal izlek bulunan şiirlerinde daha açık, daha dolaysız bir anlam söz konusudur ve olayları çağrışımlarken gerçeğe de ışık tutmayı ihmal etmez. Şiirindeki izleğin toplumsala uzantısı toplumsala dayalı kelimeler yoluyla da açığa çıkar.

Kaynakça

- Çetin, Nurullah (2011). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitabevi.
- Günçe, Ergin (2012). *Türkiye Kadar Bir Çiçek*. İstanbul: Can Yayınları.
- Proust, Marcel (2015). *Kayıp Zamanın İzinde*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yivli, Oktay (2011). *Metin Eloğlu'nun Şiiri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- <http://www.aralikedebiyat.com/ergin-guncenin-siir-irmagi/#more-329> (erişim 25.12.15)
- <http://www.yenisafak.com/kitap/ergin-gunce-siirinde-lirizm-681577> (erişim 24.12.15)
- <http://kulturgundemi.com/gokhan-ergur/ergin-gunce-distimi-ve-tarlada-olum-yazi-717> (erişim 24.12.15)